

KAZI - ARA TIRMA / EXCAVATION - RESEARCH

SAMSUN/KAVAK KALE DORU U YERLE MES TEM ZL K ÇALI MALARI*

Davut Y İTPA A**

Özet

Samsun İli, Kavak İlçesi'nde yer alan Kale Doru u Yerle İmi'nde Samsun Müze Müdürlü ü'nce gerçekleştirilen "Temizlik Çalı ması" ile Kültür ve Turizmde aktif olarak değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Genel olarak bitki temizliği şeklinde gerçekleştirilen Kale Doru u Temizlik Çalı ması kapsamında alanın görünmesine engel teşkil eden ağaç dalları budanmış, yüksek otlar, dikenli bitkiler ile sur duvarı ve kaya basamaklardan oluşan arkeolojik mimari izleri kapatan ayrık otları, dikenli bitkiler ve sarmaşıklar temizlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kavak, Kale Doru u, Höyük, Kale, Sur, Temizlik Çalı ması.

CLEANING STUDIES OF SAMSUN/KAVAK KALE DORU U SETTLEMENT

Abstract

It was aimed to be actively evaluated in Culture and Tourism with "Cleaning Work" held at Samsun Museum Directorate in Kale Doru u Settlement located in Samsun Province, Kavak District. The Kale Doru u Cleaning Work, which is generally carried out in the form of plant cleaning, has cleared tree branches, obstacles, barbed plants and vines that cover

* Kale Doru u Kalesi temizlik çalı maları raporunu ve foto rafları yayınlamama izin veren Samsun Müzesi müdürü sayın Necati Kodalak ile uzmanlar Emine Yılmaz ve Uur Terzio lu'na teşekkür ederim.

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi ABD Kurupelit Kampüsü/SAMSUN. E-mail: davut.yigitpasa@omu.edu.tr

* Arkeolog, Samsun Müze Müdürlü ü, alpersirin84@gmail.com

** Arkeolog, Samsun Müze Müdürlü ü, mustafakolagasioglu@gmail.com

archaeological architectural traces of high grasses, barbed plants and fortified walls and rock steps.

Keywords: Kavak, Kale Doru u, Mound, Castle, Wall, Cleaning Work.

Samsun 1 Kùltür ve Turizm Müdürlü ü'nün 26.06.2015 tarih ve 1961 ilgi sayılı yazı ekindeki Kùltür ve Turizm Bakanlı ı, Kùltür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlü ü'nün 19.06.2015 tarih 120407 sayılı yazısında belirtilen izne istinaden Kavak İlçesi, Yeni Cami Mahallesi'nde yer alan Kale Doru u'nda Samsun Müze Müdürlü ü'nce I. ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları içerisinde "Temizlik Çalı ması" gerçekte tirilmi tir. Mahalli imkânlar ile 07.10.2015 -06.11.2015 tarihleri arasında 23 gün yapılan çalı malara Müze Müdürlü ü Uzmanları ve Kavak Belediyesi'nde görevli üç i ç i katılmı tir.

Yapılan çalı ma ile; İlçe merkezinde hâkim bir noktada bulunan Kale Doru u'nun, Kavak ve Samsun Büyük ehir Belediye Ba kanlı ı'nca hazırlanacak projelerle Samsun Kùltür ve Turizmde aktif olarak de erlendirilmesi hedeflenmi tir. Bu kapsamda alanın tamamen algılanabilmesi ve projeye veri sa laması için geni çaplı bir temizlik çalı ması yapılması planlanmı tir.

Kale Doru u ilk olarak 1926 yılında Amerikan arkiyat Enstitüsü adına bölgede gezi yapan Von der OSTEN tarafından arkeoloji dünyasına tanıtılmı tir (Har. 1; Res. 1).¹ 1940-1941 yıllarında Prof. Dr. Kılıç KÖKTEN tarafından yapılan ara tırma gezisinde incelenmi ve yine Prof. Dr. Kılıç KÖKTEN, Prof. Dr. Nimet ÖZGÜÇ ve Tahsin ÖZGÜÇ tarafından 1940-1941 yıllarında TTK adına Tekkeköy, Dündartepe ve Kavak-Kale Doru u kazıları yapılmı ve bilim dünyasına daha kapsamlı olarak tanıtılmı tir. Yapılan kazılar neticesinde İlk Tunç Ça ı, Orta Tunç Ça ı, Hellenistik Ça , Roma Ça ı ve Orta Ça 'a ait 4 kùltür katı tespit edilmi tir.² Bu kazıda tepe kısmı ile ana kayaya ula ılan do u ve kuzey yamaçlarında çalı ılmı tir. Karadeniz kıyılarından Ç Anadolu Bölgesi'ne geçit veren do al yollar üzerinde olması nedeniyle önemli bir konuma sahip olan Kale Doru u'nda Kalkolitik Ça 'dan (M.Ö. 5000-3000) itibaren iskân oldu u bilinmekle birlikte en geni yerle imin Erken Tunç Ça ı'na (M.Ö. 3000-2000) ait oldu u anla ılmı tir. Yerle me genel olarak Erken Tunç Ça ı I. ve II. evrelerine yerle tirilmektedir. Kazılarda tepe kesiminde üç tabaka belirlenmi tir. En üstteki 2,70 m. kalınlıktaki dolgu Osmanlı Dönemi, Selçuklu Dönemi, Bizans Dönemi ve Roma Dönemi kalıntılarıyla temsil edilen tabakalardır. Daha alttaki yakla ık 1,25 m. kalınlıktaki

¹ Von Der Osten 1929: 28-29.

² Özgüç 1948: 393-419.

dolgu ise Hitit Dönemi tabakasıdır. En alttaki, ana kayaya kadar uzanan Erken Tunç Ça 1 tabakasıdır. Yamaç kesiminde ise Ortaçağ, Roma Dönemi, Helenistik Dönem, Orta Tunç Ça 1 ve Erken Tunç Ça 1-Geç Kalkolitik olmak üzere dört yapı katı belirlenmiştir. Hitit Dönemi'nden sonra yerleşimin terk edildiği ve ancak M.Ö. 3. y.y. başlarında yeniden iskân edildiği belirtilmektedir. Bu dönemden itibaren eski gücünden uzak bir yerleşim olarak kesintisiz günümüze kadar devam etmiştir. Mimari olarak en önemli görülen yerleşim Erken Tunç Ça 1 yerleşimidir. Bu tabakada 75 cm. kalınlığında bir taş duvar açığa çıkarılmıştır. Duvar ve duvara bitişik bir merdiven ana kaya üzerine inşa edilmiş, yamaçtaki açmada bu döneme denk gelen bir sur duvarı ortaya çıkarılmıştır.

Bunun yanında U. B. Alkım Kale Doru u'nda yaptığı yüzey toplaması sonucu kazılarla belirlenmiş dönemlere ek olarak Geç Demir Ça 1'na ait çanak-çömlek parçaları ele geçirmiştir³.

Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 06/04/2001 tarih ve 144 sayılı kararı ile I ve III. Derece arkeolojik sit alanı ilan edilen Kale Doru u Samsun 1 merkezinin yaklaşık 40 km. güneyinde, Kavak İlçesi, Yeni Cami Mahallesi içerisinde yer almakta olup, mülkiyeti Kavak Belediyesi Tüzel Kişilerine aittir. Tapununun 79 ada, 2 no'lu parselinde kayıtlı olan Kale Doru u'nda 17326 m²'lik bir alan Arkeolojik sit alanı kapsamında kalmaktadır. Yaklaşık olarak 25 m. yüksekliğinde, 350 x 250 m. boyutlarında oval biçimli dik yamaçlı bir tepe görünümünde olan Kale Doru u güney ve doğu tarafından yüzeye çıkan kayalık bir kütle üzerinde kurulmuştur. Yakınından Aklı Deresi geçmektedir. Güneyinde yer alan Kavak Ovası'na hâkim bir konumda, Samsun'dan Havza-Amasya yönüne uzanan devlet yolunun üzerindedir. Kaçak kazılarla kısmen tahrip edilmiş, teraslama yapılmış ve tepesindeki geniş alan düzleştirilmiş durumdadır. Üzerindeki kale kalıntıları yer yer toprakla örtülü olup kısmen görülmektedir. Kalıntılar parçalar halinde yaklaşık 100-150 m. uzunluğunda devamlılık göstermektedir. Höyüğü kuzey-kuzeydoğuya eğilmiş sit alanı ilanı öncesi köy evleri inşa edilmiş ve doğuya eğilmiş asfalt yol tarafından kesilmiştir. Çalınması öncesi alanın tamamı dikenli bitki ve yüksek otlar, sur duvarı kalıntıları ise büyük oranda ayrık otlarıyla kaplanmış durumda, yine alanın güney doğusunda bulunup halk tarafından meydan merdivenleri adıyla anılan kaya basamaklar sarmaşık, ayrık otu ve dikenli bitkilerle kaplı vaziyetteydi.

Kale Doru u Temizlik Çalışması genel olarak bitki temizliği ekinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda alanın görünmesine engel teşkil eden ağaç dalları

³ Kızıltan 1992: 233; Dönmez 1997: 517.

budanmı , yüksek otlar, dikenli bitkiler ile sur duvarı ve kaya basamaklardan olu an arkeolojik mimari izleri kapatan ayrık otları, dikenli bitkiler ve sarma ıklar temizlenmi tir. Çalı ma neticesi Kale Doru u'nun do u, batı ve güney ete indeki duvar kalıntıları her noktadan görünür hale gelmi , yine eteklerde bulunan çam ve akasya a açlarının budanarak alanın bütününe algılanması sa lanmı tır. Çevreye hâkim bir konumda olması nedeniyle yöre halkınca “ İçenin Seyir Terası” olarak da nitelenen Kale Doru u'nda ziyareti zorla tıran dikenli bitkiler tamamen temizlenmi tir. Alanın do u ete i alt sınırında açılmı potern olabilecek bir tünel giri i olup yer yer çöktü ü görülmektedir. Çökmeler nedeniyle iç kısmı kontrol edilemeyen tünelin 25 m. kadar basamaklı bir bir tabanla devam etti i ve ta örgülü bir mekâna ula ıldı ı yöre halkınca ifade edilmektedir. Çalı ma kapsamı dı nda kaldı ndan burada herhangi bir çalı ma yapılmamı tır. Temizlik çalı masının bitmesinin ardından tel örgüler elden geçirilmi ve eksik kısımları tamamlanmı tır.

Sonuç Olarak; Kale Doru u gerek Karadeniz Bölgesi gerekse Samsun ve Kavak İçesi için önemli bir kültür-turizm potansiyel alanıdır. Mevcut alanın daha etkin hale getirilmesi, tahribatların önüne geçilmesi ve potansiyelin ekonomik getiriye dönü türülmesi için Kavak İçe Belediyesi ve Samsun Büyük ehir Belediyesi birlikte çalı maktadır. Bu kapsamda öncelikle yer yer akma toprakla kapanmı mevcut kale surlarının açığı çıkarılarak alınacak neticeye göre Kale algısının güçlendirecek bir proje hazırlanması hedeflenmektedir. 2011 yılında hazırlanan Samsun Turizm Master Planının Samsun Valili i, Samsun Büyük ehir Belediyesi ile Samsun ve Çevresi Turizm Alanı Altyapı Hizmet Birli ince eyleme geçirilmesi esnasında yapılan çalı malarda da bölge halkının Kale Doru u Kalesi konusunda duyarlı oldu u gözlenmi tir. Bu nedenle hem alanın daha etkin de erlendirilmesi hem de kale surlarının açığı çıkarılması ve hazırlanacak projeye veri sa laması için yapılacak bir kurtarma kazısının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Dönmez 1999** : . Dönmez, Sinop-Samsun-Amasya İleri Yüzev Ara tırması 1997, *XVI. Ara tırma Sonuçları Toplantısı-II. Cilt*, Ankara 1999, 513-536.
- Kökten-Özgüç - Özgüç 1945** : K. Kökten, N. Özgüç, T. Özgüç, 1940-1941 yılında Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Samsun Bölgesi Kazıları Hakkında İlk Kısa Rapor, *Belleten IX- 35*, Ankara 1945, 361-400.
- Von Der Osten 1929** : H. H. Von Der Osten, *Explorations in Central Anatolia Season of 1926*, (OIP V) Chicago 1929.
- Özgüç 1948** : T. Özgüç, “Samsun Hafriyatının 1941-1942 Neticeleri”, *T. T. Kong.*, III 1948, s. 393-419.
- Yi itpa a (Baskıda)** : D. Yi itpa a, “The Iron Age Settlement Outlook of Samsun”, *10th International Symposium On Underwater Research "Black Sea Archaeology"*, 16 – 18 December 2016, Samsun, (Edt.: D. Yi itpa a-H. Öniz).

Har. 1: Kale Doru u Höyü ü'nün yeri.

Res. 1: Samsun'un Kavak İlçesi'nde yer alan Kale Doru u Höyü ü (SAM Ar ivi)

Res. 2: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 3: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 4: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 5: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 6: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 7: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 8: Kale Doru u Höyü ü Temizlik Çalı maları (SAM Ar ivi)

Res. 9: Kale Doru u Hy ü Temizlik alı maları (SAM Ar ivi)

Res. 10: Kale Doru u Hy ü Temizlik alı maları (SAM Ar ivi)